

УДК 616.31:378(477.83)

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1394.2026-1.7>

В.М. Зубачик, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології, ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», вул. Пекарська, 69 В, м. Львів, Україна, індекс 79010, zubachykv@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3813-5114>

**КАФЕДРА ТЕРАПЕВТИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ДНП
«ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО»
(ДО 65-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ)**

Мета дослідження – проаналізувати історію створення й організацію роботи кафедри терапевтичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, наукові здобутки, інформацію про співробітників, які доклали зусиль для підготовки науково-педагогічних кадрів і кваліфікованих лікарів.

Методи дослідження. Використано бібліографічний метод вивчення бібліотечних каталогів; джерела з історії медицини, педагогіки; хронологічний метод, що дав змогу проаналізувати особливості становлення й розвитку медичної освіти в різні історичні періоди.

Наукова новизна. Досліджено історію становлення розвитку терапевтичної стоматологічної освіти та вплив на цей процес різних історичних подій. Встановлено етапи в реформуванні вищої медичної освіти, уточнено відомості про професійну та наукову діяльність фундаторів-стоматологів цього періоду. Висвітлено особливості організації навчального процесу, формування медичних кадрів у різні періоди становлення кафедри терапевтичної стоматології як базової дисципліни стоматологічної освіти в медичному навчальному закладі на кожному етапі освітньої політики, що дає можливість правильно оцінювати позитивні і негативні тенденції формування досвіду для створення сучасних моделей функціонування національної освіти.

Висновки. Створення сучасних наукових, освітніх центрів підготовки висококваліфікованих фахівців сприяє прогресу медичної галузі, підвищує рівень надання стоматологічної допомоги.

Ключові слова: розвиток медичної освіти, навчальні заклади, медичні фахівці, стоматологічна допомога.

V.M. Zubachyk, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of Department of Therapeutic Dentistry, State Non-Profit Enterprise “Danylo Haltsky Lviv National Medical University”, 69 B, Pekarska street, Lviv, Ukraine, postal code 79010, zubachykv@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3813-5114>

**DEPARTMENT OF THERAPEUTIC DENTISTRY
STATE NON-PROFIT ENTERPRISE “DANYLO HALYTSKY LVIV NATIONAL
MEDICAL UNIVERSITY” (TO THE 65TH ANNIVERSARY OF CREATION)**

Purpose of the study. To analyze the history of the establishment and organization of the Department of Therapeutic Dentistry of Danylo Haltsky Lviv National Medical University, its scientific achievements, and information about the staff who contributed to the training of scientific and pedagogical personnel and highly qualified medical practitioners.

Research Methods. The bibliographic method was used to study library catalogs and sources on the history of medicine and pedagogy, as well as the chronological method, which allows the analysis of the features of the formation and development of medical education in different historical periods.

Scientific Novelty. The study examines the history of the development of dental education and the influence of various historical events on this process. The stages of higher medical education reform are identified, and information about the professional and scientific activities of key figures in the development of therapeutic

dentistry of this period is clarified. The study highlights the features of the educational process organization and the formation of medical personnel in medical educational institutions at each stage of state development and educational policy. This allows for the correct assessment of positive and negative trends in providing a basis for developing modern models of national educational systems.

Conclusions. Creating scientific and educational centers for training highly qualified specialists promotes progress in the medical field and improves the quality of dental care.

Key words: development of medical education, educational institutions, medical specialists, dental care.

Стоматологічна університетська освіта у Львові почала розвиватися однією з перших у Європі. Вже в 1828 році в навчальних планах студентів-медиків Львівського університету вперше з'явилася дисципліна «Мистецтво зуболікування (одонтологія)». Її почав викладати професор Карл Прокоп Каліга, найбільш відомою науковою працею якого є його книга «Про хвороби зубів і засоби їх лікування», що була видана різними мовами. К. П. Каліга викладав одонтологію за підручниками відомих тоді європейських фахівців, основні питання, що розглядалися й вивчалися, були присвячені хворобам зубів та їх лікуванню, ушкодженням пародонта. У навчальному процесі надавався пріоритет консервативним методам: передбачення, виявлення, знеболання та загоєння навкол зубних тканин порожнини рота різними лікарськими препаратами [1; 6; 8]. Це було підґрунтям для розгляду університетської школи консервативної стоматології у Львові як праматері сучасної терапевтичної стоматології.

На початку ХХ сторіччя рівні викладання та надання стоматологічної терапевтичної допомоги у Львові були тотожними найновішим тогочасним європейським підходам до лікування карієсу та його ускладнень, хвороб пародонта. Найбільшого розквіту Львівська стоматологічна школа досягла після 1913 року з початком роботи у Львівському університеті професора Антонія Цешинського. Очолювана ним клініка стоматології отримує назву «Інституту дентистики» і фактично набуває статусу сучасної кафедри [1; 5; 8].

Організацію сучасної кафедри терапевтичної стоматології було розпочато в 1959 році першим деканом стоматологічного факультету

О. В. Ковалем, до обов'язків якого входило читання лекцій з терапевтичної стоматології. Згодом виокремилися профільні кафедри. З вересня 1960 року курс терапевтичної стоматології, а з 1961 року новостворену кафедру терапевтичної стоматології ЛДМІ очолила **Любомира Антонівна Луцик** [2; 3; 5; 7].

Народилася 29 жовтня 1918 року. Здобувала вищу медичну освіту за умов різних окупаційних режимів. У 1938–1944 роках навчалася на лікувальних факультетах Познанського медичного університету й закінчила медичний факультет при Державних медико-природничих фахових курсах у Львові. З вересня 1960 року зарахована асистентом курсу стоматології при кафедрі хірургічної стоматології, а в 1961 році організовує і стає завідувачкою кафедри терапевтичної стоматології.

**ЛУЦИК
ЛЮБОМИРА АНТОНІВНА**
доктор медичних наук,
професор,
завідувач кафедри терапевтичної стоматології
(1961–1970 рр.)

У 1972 році після успішного захисту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук у 1978 році отримує звання професора. Померла 29 грудня 2000 року у Львові.

У стислі терміни Л. А. Луцик організує відмінну клінічну базу, навчально-методично забезпечує педагогічний процес і перспективу відновлення Львівської стоматологічної школи. Завдяки їй надалі створені ще й кафедри стоматології дитячого віку та терапевтичної стоматології післядипломної освіти. За час роботи на кафедрі терапевтичної стоматології успішно проводиться навчальна робота з розділів: карієсологія, ендодонтія, пародонтологія, хвороби слизової оболонки рота.

Основним науковим напрямом кафедри стали проблеми регіональної охорони здоров'я, насамперед профілактики карієсу зубів та основних стоматологічних захворювань найчисельніших диспансерних груп населення. Для інтенсифікації наукових досліджень і підвищення їх ефективності при кафедрі терапевтичної стоматології створена й активно функціонує в 1966–1972 роках біохімічна лабораторія.

Як перша жінка-професор стоматології в Галичині, Л. А. Луцик була непересічним організатором і педагогом, виявила себе не тільки талановитим науковцем, а й прекрасним клініцистом, одним із сподвижників української стоматологічної школи. Із думкою про майбутнє стоматології Любомира Луцик організує студентський науковий гурток. Підбираються та готуються відповідальні кадри, професійні послідовники, серед яких майбутні завідувачі кафедр: професори Г. С. Чучмай, Н. І. Смоляр, С. Й. Кухта. Л. А. Луцик виховала кілька поколінь лікарів. Її вихованці стали відомими лікарями, науковцями, керівниками закладів охорони здоров'я.

У літописі української стоматології гідне місце належить видатному львівському науковцю, професору **Георгію Семеновичу Чучмаю**, який від 1970 року впродовж 24 років очолював кафедру терапевтичної стоматології і забезпечив неухильний розвиток кафедри та відродження Львівської стоматологічної школи [2; 4; 5; 7].

Г. С. Чучмай народився 5 травня 1935 року. Закінчив стоматологічний факультет Київського державного медичного інституту

Колектив кафедри терапевтичної стоматології Львівського державного медичного інституту. Стоять у центрі: ас. С. Й. Кухта, доц. Г. С. Чучмай; сидять: ас. Б. П. Павлик, ас. Н. І. Смоляр, доц. Л. А. Луцик. 1968 р.

**ЧУЧМАЙ
ГЕОРГІЙ СЕМЕНОВИЧ**
доктор медичних наук,
професор,
завідувач кафедри
терапевтичної стоматології
(1970–1994 рр.)

імені академіка Богомольця. У 1963 році після закінчення аспірантури цього ж вишу Г. С. Чучмай отримує призначення на посаду асистента кафедри терапевтичної стоматології Львівського державного медичного інституту. Із 1966 року працює доцентом, а з 1970 року –

завідувачем кафедри терапевтичної стоматології. У 1969 році Г. С. Чучмай захистив дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук і в 34-річному віці став наймолодшим доктором медичних наук в інституті та країні, у 1972 році йому присвоєно вчене звання професора. Г. С. Чучмай опублікував близько 260 праць, серед яких 3 монографії, близько 130 статей та велика кількість інших видань. Значні наукові успіхи відзначені бронзовою медаллю ВДНГ, пам'ятною медаллю німецьких колег за співпрацю в галузі медицини, нагрудним значком Вищої школи, іншими медалями та відзнаками. Помер Г. С. Чучмай 16 червня 1994 року у Львові.

Упродовж 1968–1974 та 1978–1979 років Г. С. Чучмай працює деканом стоматологічного факультету. Обіймаючи різні посади, відзначився як енергійний, послідовний та активний організатор. Завдяки наполегливим зусиллям Г. С. Чучмая у 1971 році створено клінічну базу на 30 робочих місць, він організовує на громадських засадах студентську клініку при кафедрі терапевтичної стоматології, яка згодом перетворилася у штатну – студентську стоматологічну поліклініку медичного уні-

Колектив кафедри терапевтичної стоматології (початок 1970-х років).
Зліва направо: 1-й ряд: доц. Л. А. Луцик, проф. Г. С. Чучмай, ас. А. П. Ликова;
2-й ряд: лаб. І. С. Грицьків, лаб. І. В. Яринич, ас. І. С. Ковалюк, ст. лаб. О. М. Кіц;
3-й ряд: ас. М. Й. Шнайдерман, ас. Б. П. Павлик, ас. С. Й. Кухта

верситету. Вона стала другою в Україні після Києва і взірцем для Дніпропетровська, Донецька, Івано-Франківська.

Будучи деканом стоматологічного факультету, Г. С. Чучмай допомагає в організації роботи студентських загонів, велику увагу надає розвитку художньої самодіяльності, активно підтримує розвиток спорту. Славний сьогодні народний танцювальний ансамбль «Горицвіт» зародився колись на стоматологічному факультеті і згодом, у 1977 році, став надбанням інституту.

Велику увагу приділяє пошуку й вихованню науково-педагогічних кадрів, залучає до наукової роботи лікарів-практиків. Головним напрямом наукових досліджень кафедри стає розроблення й апробація методів лікування запальних хвороб пародонта, зокрема широко впроваджуються лікарські засоби пролонгованої дії. Значно зростає кількість публікацій та захистів дисертаційних робіт, активізується раціоналізаторська та винахідницька робота, випуск навчально-методичної літератури. За

час керівництва Г. С. Чучмая на кафедрі виконано 3 докторські та 18 кандидатських дисертацій. З ініціативи професора Г. С. Чучмая підвищується діяльність наукового студентського гуртка, виходять з друку перші на кафедрі ґрунтовні наукові праці, закладаються основи подальшого видання навчальних посібників із терапевтичної стоматології.

Саме з ініціативи професора Г. С. Чучмая було розпочато підготовку щорічного інформаційного видання наукового товариства «Стоматологічні новини». Г. С. Чучмай у 1972 році організовує перше в Україні Львівське обласне наукове медичне товариство стоматологів і обіймає посаду його голови до останніх днів свого життя, поєднуючи її з обов'язками члена Президії правління товариства стоматологів України. З ініціативи професора Г. С. Чучмая у 1989 році у Львові проведено VII з'їзд стоматологів УРСР, на якому прийнято герб кафедри терапевтичної стоматології, а також відбулася низка наукових стоматологічних конференцій обласного та регіонального масштабів.

**Теоретичний корпус медичного університету, в якому впродовж 1971–2006 років була розташована кафедра терапевтичної стоматології. Вул. Шимзерів, 1.
Фото початку 70-х років**

**КУХТА
СТЕПАН ЙОСИФОВИЧ**
кандидат медичних наук,
професор,
завідувач кафедри
терапевтичної стоматології
(1994–1999 рр.)

Проф. Г. С. Чучмай, як громадянин і патріот, шукав і знаходив однодумців з дослідження історії стоматології у Львові. С. Й. Кухта, В. М. Зубачик, В. С. Гриновець підтримали ідею свого вчителя і внесли свою лепту, плідно працюючи над від-

новленням історичної пам'яті та родоводу її фундаторів.

Для підвищення ефективності надання лікарської допомоги й виконання наукових досліджень при кафедрі терапевтичної стоматології вперше в Україні відкривається лабораторія лазеротерапії. За результатами досліджень її співробітників та з ініціативи проф. Г. С. Чучмая у 1975 році проводяться республіканська та всесоюзна конференції. З 1984 року почав функціонувати кабінет надання хірургічної допомоги пародонтологічним хворим, а згодом відкрита лабораторія мікропротезування.

З 1994 року кафедру терапевтичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького очолив професор Степан Йосифович Кухта, котрий продовжив традиції, започатковані своїми попередниками. Обіймаючи різні адміністративні посади на той час у Львівському державному медичному інституті, С. Й. Кухта доклав значних зусиль до виховання молодого покоління лікарів-стоматологів. Кафедра поповнилася молодими спеціалістами-асистентами. За участі викладачів кафедри розроблено національний план навчання лікарів-стоматологів, видано значну кількість методичних і навчальних посібників.

Проф. С. Й. Кухта серед викладачів кафедри: ас. М. В. Голейко, доц. В. В. Синиця, доц. О. О. Пасько, ас. О. А. Ріпецька, ас. І. С. Деніга. 2007 рік

За відсутності українських підручників підготовлено державною мовою і видано тексти лекцій, термінологічні словники. Активно проводиться робота з підготовки та захисту дисертацій [2; 7].

Народився С. Й. Кухта 4 березня 1939 року. У 1965 році закінчив стоматологічний факультет Львівського державного медичного інституту. З 1967 року – викладач кафедри терапевтичної стоматології Львівського державного медичного інституту. У 1975 році С. Й. Кухта отримав звання доцента, а в 1996 році – професора кафедри терапевтичної стоматології ЛДМУ. Протягом 1974–1979 років виконує обов’язки заступника декана стоматологічного факультету, а згодом, у 1992–1996 роках стає проректором із лікувальної роботи. Помер 14 вересня 2021 року у Львові.

У 1971 році С. Й. Кухта захистив кандидатську дисертацію. Напрями його наукових досліджень професора: особливості профілактики та лікування карієсу, прогнозування індивідуальних термінів прорізування зубів; вивчення особливостей стоматогліфіки в людини. Дослідник історії медицини, автор численних публікацій, присвячених світочам медицини та історичним аспектам стоматології.

Професор Степан Йосифович Кухта підготував 6 кандидатів наук. Опублікував понад 250 праць: 7 монографій та навчальних посібників, близько 60 статей, ним видано значну кількість текстів лекцій, тлумачних словників.

Від 2000 року кафедру терапевтичної стоматології Львівського національного університету імені Данила Галицького очолює професор **Володимир Михайлович Зубачик** [2; 7]. На сьогодні на кафедрі відбувається підготовка спеціалістів-стоматологів II–IV рівнів акредитації за фахом «Терапевтична стоматологія», на I курсі – з дисципліни «Ергономіка в стоматології». Навчання проводиться українською та англійською мовами.

В. М. Зубачик народився 14 березня 1954 року. У 1978 році закінчив стоматологічний факультет Львівського державного медичного інституту. У 1984 році після нав-

ЗУБАЧИК
ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ
доктор медичних наук, професор,
заслужений лікар України,
заслужений професор
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького,
завідувач кафедри
терапевтичної стоматології (з 2000 року)

чання у клінічній ординатурі призначений на посаду асистента, з 1994 року працює доцентом, а з 2000 року – завідувачем кафедри терапевтичної стоматології. У 2006 році присвоєно вчене звання професора кафедри. За цей період В. М. Зубачик відповідав за різні види діяльності на факультеті. Дійсний член різних національних і зарубіжних асоціацій. За втілення нових методів діагностики та лікування, високий професіоналізм у 1998 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений лікар України», а у 2021 році – «Заслужений професор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького».

В. М. Зубачик у 2005 році виконав дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук. Опублікував понад 500 наукових праць: 15 монографій, понад 25 навчальних посібників, з них 1 англійською мовою; видав близько 200 статей у фахових вітчизняних та в іноземних наукових виданнях, отримав понад 25 патентів.

Колектив кафедри терапевтичної стоматології

В. М. Зубачик суттєво розширив корисні площі кафедри, а у 2006 році з переходом у новозбудований стоматологічний корпус університету організує її роботу, підвищує функціональну діяльність співробітників, оптимізує надання медичної допомоги та підготовку висококваліфікованих кадрів, втілює у навчання прогресивні елементи європейського розвитку вищої освіти. На кафедрі створено внутрішню комп'ютерну мережу, для всіх курсів проводиться візуаліза-

ція методик виконання лікарських маніпуляцій та відео сучасних технологічних процесів надання кваліфікованої стоматологічної допомоги. Крім того, студенти засвоюють практичні навички в сучасних фантомних класах, створено симуляційний кабінет для віртуального лікування карієсу та проведення ендодонтичних маніпуляцій. Упровадження геймофікації сприяє закріпленню інформації та формуванню практичних навичок.

Проф. В. М. Зубачик та ас. Я. І. Гавришкевич за обговоренням візуалізованої методики виконання лікарських маніпуляцій для навчального процесу

Оволодіння практичними навичками за допомогою інтерактивних віртуальних систем у навчальному імітаційному центрі

Науковим напрямом кафедри впродовж тривалого часу була пародонтологія, проте зі збільшенням наукових працівників до 30 осіб діапазон досліджень розширився. Проф. В. М. Зубачик та його учні для обґрунтування наукових гіпотез і напрацювання лікувальних методик застосовували переважно метод експериментального моделювання патологічних процесів у тварин. Створено власні експериментальні моделі, проведено суттєву їх модифікацію. Співробітники кафедри вивчали вплив стану внутрішніх органів і систем організму на тканини пародонта, роль зовнішніх чинників, зокрема іонізуючого випромінювання, наркотичних речовин, куріння, вибілювальних засобів і способи зниження їх згубного впливу на тканини пародонта.

Науковці кафедри досліджують механізми виникнення та патогенез запальних захворювань пародонта, зокрема роль біологічних мембран, вплив дисфункції ендотелію судин мікроциркуляторного русла та внутрішньосудинного згортання крові, порушення антиоксидантно-прооксидантної та імунної систем, а також значення дисбактеріозу порожнини рота, аутоімунних процесів і стовбурових клітин. На противагу загальнозживаним анти-

бактерійним препаратам запропоновано про-, пре-, синбіотики, бактеріофаги. Упроваджені високоефективні препарати з рослинної сировини та біологічно активні речовини цілеспрямованої дії, тканинні модулятори. Активно розпрацьовуються власні нано- та біотехнології, нові підходи до лікування стоматологічних хвороб. Запропоновано індекси одонто-, гінгівогліфіки, гінгіворагії, математичну оцінку стану тканин пародонта.

Нового імпульсу набули дослідження щодо застосування лазеротерапії в лікуванні хвороб пародонта й ускладненого карієсу. Проводяться інтенсивні наукові дослідження, якими цікавляться колеги з Австрії, Голландії, Польщі, публікуються статті у провідних фахових іноземних наукових журналах, проходить обмін результатами на наукових конференціях, організовуються курси зі стажування. Запроваджено нові методи терапії хронічних верхівкових періодонтитів із застосуванням різних препаратів, а також зубів із широкою верхівкою кореня зуба. Розглядається роль протеоміки в ендодонтії, особливості лікування хворих з різними анатомічними особливостями верхівки кореня зуба, розробляються композиції для пломбування на основі активованого біоскла.

Науково обґрунтовано неінвазійні методи корекції дисколорацій емалі вітальних зубів, естетичних відновлень фронтальних зубів композиційними матеріалами та мікропротезами. Перспективним напрямом наукових досліджень кафедри є вивчення п'єзоелектричних ефектів у твердих тканинах зубів та кістці, а також ролі механотрансдукції у метаболізмі периапікальних тканин. Розробляються пломбувальні матеріали з покращеними властивостями для застосування в карієсології та ендодонтії; запропоновано авторські класифікації стоматологічних хвороб та станів. Проф. В. М. Зубачиком розробляються препарати цілеспрямованої та селективної дії на платформі біотехнологічних інновацій.

За час керівництва В. М. Зубачика співробітниками кафедри виконано 2 докторські, 26 кандидатських дисертацій, захищено 12 магістерських робіт. За показниками наукової діяльності кафедра впродовж тривалого часу посідає перші місця в рейтингу профільних кафедр стоматологічного факультету.

В. М. Зубачик налагоджує контакти з провідними стоматологічними фірмами, шукає підтримки міжнародних фондів та організацій для ознайомлення з найновішими напрямами наукових досліджень у Європі, переймає світо-

вий досвід і сучасні технології. Створюються спільні міжнародні наукові проекти з провідними стоматологічними центрами Австрії, Бельгії, Польщі, проводяться фундаментальні дослідження з науковими установами України. До досліджень залучаються експерти ВООЗ. Нерідко співробітники отримують грантову підтримку. Викладачі кафедри залучені також до кураторства практики вітчизняних студентів у Польщі та польських студентів на базі ЛНМУ імені Данила Галицького. Однак, зважаючи на воєнний стан в Україні, таку освітню програму зараз призупинено.

У практичну діяльність постійно впроваджуються досягнення сучасної стоматології та власні наукові розробки, що підтверджується численними патентами й актами впровадження, внесеними до Галузевого реєстру МОЗ України.

При кафедрі терапевтичної стоматології у 2008 році створено Музей стоматології. Експонати презентують історію становлення Львівської стоматологічної школи, розвиток професійної освіти та науки в Україні та світі. Демонструються освітні документи першої та другої половини ХХ століття, навчальна література та матеріали, присвячені постатям видатних професорів школи. Відбувається співпраця між Музеєм стоматології кафе-

Музей стоматології

дри та Європейською музейною асоціацією (ЕМАС) (Мюнхен, Німеччина). Здійснюється просвітницька робота з молодим поколінням фахівців.

Педагоги кафедри опікуються патріотично-виховною роботою студентів, їх самоврядуванням. Студенти виявляють активний інтерес до науково-практичної роботи: ініціюють проведення круглих столів та дискусій, опа-

нують новітні методики й формують власне бачення розв'язання фахових проблем. Це дає можливість виокремити молодих дослідників із високим креативним потенціалом та здатністю до неформального навчання. Вони продовжують свою наукову діяльність, вступаючи до аспірантури, зберігають традиції Alma mater і високо несуть прапор Львівської університетської школи терапевтичної стоматології.

Література:

1. Зашкільняк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів : монографія. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. 752 с.
2. Зіменковський Б.С., Гжегоцький М.Р., Луцик О.Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784–2009 : монографія. Львів : Наутилус, 2009. 472 с.
3. Зубачик В., Магльований А., Гриновець В., Кухта С. Біля витоків стоматологічного факультету у Львові: професор Любомира Луцик : монографія. Львів : Кварт, 2007. 108 с.
4. Зубачик В.М., Магльований А.В., Кухта С.Й., Гриновець В.С. Професор Г.С. Чучмай – лікар, вчений, педагог : монографія. Львів : Кварт, 2006. 102 с.
5. Кухта С. Нариси історії медицини : монографія. Львів : Кварт, 2007. 244 с.
6. Кухта С.Й., Турчин Ю.В. Львівський професор стоматології К.П. Калига (1785–1845) : монографія. Львів : Галицька видавнича спілка, 2009. 80 с.
7. Стоматологічному факультетові у Львові – 50 років : монографія / Р.М. Ступницький, А.В. Магльований, В.С. Гриновець, В.С. Кухта. Львів, 2008. 220 с.
8. Jesionowski M. Historia stomatologii. Warszawa, 1971. 342 s.

References:

1. Zashkilniak, L.O., & Krykun, M.H. (2002). Istoriia Polshchi: vid naidavnishykh chasiv do nashykh dnev: monohrafiia [History of Poland: from ancient times to the present: monograph]. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
2. Zimenkovskiy, B.S., Hzhhotskiy, M.R., & Lutsyk, O.D. (2009). Profesory Lvivskoho natsionalnoho medychnoho universytetu imeni Danyla Halytskoho: 1784–2009: monohrafiia [Professors of Danylo Halytsky Lviv National Medical University: 1784–2009: monograph]. Lviv: Nautilus [in Ukrainian].
3. Zubachyk, V., Mahlovanyi, A., Hrynovets, V., & Kukhta, S. (2007). Bilia vytokiv stomatolohichnoho fakultetu u Lvovi: profesor Liubomyra Lutsyk: monohrafiia [At the origins of the dental faculty in Lviv: Professor Liubomyra Lutsyk: monograph]. Lviv: Kwart [in Ukrainian].
4. Zubachyk, V.M., Mahlovanyi, A.V., Kukhta, S.I., & Hrynovets, V.S. (2006). Profesor H.S. Chuchmai – likar, vchenyi, pedahoh: monohrafiia [Professor H.S. Chuchmai – doctor, scientist, teacher: monograph]. Lviv: Kwart [in Ukrainian].
5. Kukhta, S. (2007). Narysy istorii medytsyny: monohrafiia [Essays on the history of medicine: monograph]. Lviv: Kwart [in Ukrainian].
6. Kukhta, S.I., & Turchyn, Yu.V. (2009). Lvivskiy profesor stomatolohii K.P. Kaliha (1785–1845): monohrafiia [Lviv professor of dentistry K.P. Kaliha (1785–1845): monograph]. Lviv: Halytska vydavnycha spilka [in Ukrainian].
7. Stupnytskyi, R.M., Mahlovanyi, A.V., Hrynovets, V.S., & Kukhta, V.S. (2008). Stomatolohichnomu fakultetovi u Lvovi – 50 rokiv: monohrafiia [50 years of the dental faculty in Lviv: monograph]. Lviv [in Ukrainian].
8. Jesionowski, M. (1971). Historia stomatologii [History of dentistry]. Warszawa [in Polish].

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Дата першого надходження статті до видання: 03.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

